5.2.5 Le-ta, čigar, ki/kateri, nekdo idr.

O temah v tukajšnjem naslovu se je mogoče poučiti marsikje (gl. priporočena dela na koncu tega poglavja ali na koncu e-učilnice). Npr. v Logar Berginc (2009, str. 64, 65; besedilo smo prilagodili le oblikovno) tako:

Le-ta
Kazalni zaimki se s členkom *le* lahko povezujejo v zaimke *le-ta*, *le-tak*, *le-tisti*, *le-oni*, *le-tu* oziroma *tale*, *takle*, *tistile*, *onile*, *tule* ipd. V pravnih besedilih je *le-ta* kljub nasvetom, naj se izpušča povsod, kjer je nepotreben, še vedno dokaj pogost. Ker torej *le-ta* povsod, kjer ga lahko izpustimo ali pa namesto njega lahko stoji svojilni zaimek ali samo zaimek *ta*, deluje papirnato in je pravzaprav napačno razumljen kot nevtralni knjižni, si zapomnimo, da se ga je bolje izogibati.

Napačno
Pripisati je treba še enotno matično številko občana (če le-ta ni razvidna iz druge dokumentacije).

Po zakonu o političnih strankah je delovanje le-teh javno, po zakonu o varstvu osebnih podatkov pa so podatki o članih /…/.

Za prejemnika storitve, če je le-ta tudi davčni zavezanec, je zaračunani 19-odstotni DDV vstopni DDV.

Pravilno
Pripisati je treba še enotno matično številko občana (če Ø ni razvidna iz druge dokumentacije).

Po zakonu o političnih strankah je njihovo delovanje javno /…/.

Za prejemnika storitve, če je ta tudi davčni zavezanec /…/.

Edini položaj, na katerem je *le-ta* koristen, je položaj, ko ima poved več samostalnikov oziroma samostalniških besednih zvez in bi se zaimek *ta* /slovnično gledano/ lahko nanašal na vse. Da bi se izognili nejasnosti, v takem primeru z *le-ta* nakažemo, da mislimo na zadnji samostalnik prejšnjega stavka. Prim: *V tem primeru ima pooblastitelj pravico zahtevati od pooblaščenca odškodnino, razen če le-ta ni vedel ali ni mogel vedeti za preklic oziroma omejitev pooblastila.*
Z *le-ta* je tu nedvoumno nakazano, da se *ni vedel ali ni mogel vedeti za preklic oz. omejitev pooblastila* nanaša na *pooblaščenca* (to je na zadnji samostalnik prejšnjega stavka) in ne na *pooblastitelja.*

Čigar
Čigar je oziralni svojilni zaimek, ki je pravilen le takrat, ko se izraža svojina edninske moške osebe. To pomeni, da lahko rečemo *odvetnik, čigar stranka je*; *obtoženec, čigar dejanje je*; *Peter, čigar odločitev je*; ne moremo pa reči **zakon, čigar člen je*; *spis, čigar avtor je*; *sodniki, čigar odločitve so* ali *odvetnice, čigar stranke so.* Ko hočemo torej povedati, da je nekaj lastnina ene moške osebe, lahko uporabimo *čigar*, v vseh drugih primerih pa moramo uporabiti rodilnik zaimka *kateri*.

Pravilno
To velja za delavce s pogodbo ali v zaposlitvenem razmerju, katerega skupno trajanje ni daljše kot en mesec.

To pravico bi imeli le tisti politični obsojenci, katerih dohodki ne dosegajo višine, ki je namenjena za socialno pomoč nepreskrbljenim državljanom.

V Evropi, katere presoja našega pravosodja je bila sploh povod za srečanje, pa tako ali tako /.../.

Ki/kateri
Ki in *kateri*, ki stojita na začetku stavčnega prilastka, imata natančno razdeljen položaj: *kateri* uporabljamo za predlogom in za izražanje svojilnosti (o tem gl. tudi prejšnjo točko); povsod drugod uporabljamo *ki* (obstajata sicer še dva položaja za *kateri*, a sta tako redka, da ju bomo zanemarili). Npr.: *Treba je upoštevati predhodne določbe zakona, po katerih v prehodnem obdobju od uveljavitve zakona do 1. januarja 2007 velja* /…/; *Delodajalec z istim delavcem in za isto delo ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas, katerih neprekinjen čas trajanja bi bil daljši kot dve leti, razen v primerih, ki jih določa zakon, ter* /…/.

Napačno
Stranka nima pravnega interesa za izpodbijanje sodbe, katera je v tem delu zanjo ugodna.

Z objavljenim člankom ni bil prizadet interes, kateri je varovan s pravico do popravka.

V skladu z zakonom se deli dobiček, kateri pomeni čisti poslovni izid obračunskega obdobja.

Pravilno
Stranka nima pravnega interesa za izpodbijanje sodbe, ki je v tem delu zanjo ugodna.

Z objavljenim člankom ni bil prizadet interes, ki je varovan s pravico do popravka.

V skladu z zakonom se deli dobiček, ki pomeni čisti poslovni izid obračunskega obdobja.

Nekdo/nekaj
Pri samostalniških nedoločnih zaimkih *nekdo* in *nekaj* moramo paziti na uporabo v pogojnih, želelnih, vprašalnih ali vzkličnih stavkih – tam namreč ne pomenita nujno neznane osebe ali stvari kot v povednem naklonu (torej kot v primeru *V noči na soboto je nekdo ukradel opla astro z registrsko številko X*), temveč lahko z njima kažemo na osebo ali stvar, ki ga oziroma je ne želimo ali ne moremo imenovati, a bi jo lahko. Prim.:

Pravilno
V poudarjanju morale ni nič narobe, prej obratno, če ne bi nekdo hudo zamešal vrstnega reda.

Od kdaj lahko policija pri svojem delu sledi najprej etiki, potem šele zakonu? Nekdo je očitno prešprical

eno od uvodnih poglavij na pravni fakulteti o razmerju med moralo in pravom ali pa te šole sploh ni videl od znotraj.

Kako pa predstavljene besede uporabljate sami? Tako, kot kažejo prvi štirje spodnji primeri, ali tako, kot kažejo zadnji štirje spodnji primeri?

Vir: Kas (2018).

Napačno
V vseh primerih sploh ni prišlo do aktivacije imunskega odziva ali je bil le ta zelo šibek.

Le komu se ne pričnejo cediti sline ob misli na slastne unikatne švicarske čokoladne bombonjere, čigar pestrost okusov presega vse ostale priznane čokoladne ateljeje.

Izparili smo 44,4 % vzorca, katerega smo nato injicirali v kolono.

Prosim, naj nekdo prebere rešitev druge naloge.

Pravilno

V vseh primerih sploh ni prišlo do aktivacije imunskega odziva ali je bil ta zelo šibek.

Le komu se ne pričnejo cediti sline ob misli na slastne unikatne švicarske čokoladne bombonjere, katerih pestrost okusov presega vse ostale priznane čokoladne ateljeje.

Izparili smo 44,4 % vzorca, ki smo ga nato injicirali v kolono.

Prosim, naj kdo prebere rešitev druge naloge.

Znam. Razumem. Želim vedeti še več.

Naslednji vaji sta namenjeni utrjevanju različnih pravopisnih in slovničnih pravil, ki smo jih obravnavali, ter dopolnitvi v malenkostih, ki jih boste prepoznali s pomočjo rešitev.

VAJA 1: Popravite pravopisne in slovnične napake.

a) Sorodni primeri so še npr. strah, grad, glas, pas...

b) Na spletni strani rtvslo.si sem v članku objavljenem 30.11.2020 našel naslednjo jezikovno napako: /.../.

c) Zaostavila sem se pri besedni zvezi »kolo rumeno zelene barve« ter opazila, da sta barvi zapisani narazen. Gre se torej za dvom pri pisanju besed skupaj ali narazen, točneje za zapisovanje barv.

č) Glavni in vrstilni številnik pogosto predstavljata težave in mnogokrat begata ljudi s pravilnim številčnim zapisom le-teh.

d) Pri večih avtorjih smo zasledili enako razlago, zato jo bomo uporabili tudi v tej nalogi.

e) Kmalu po odprtju železnice so se pojavile idejne zasnove ozkotirne železnice, ki bi povezala slovenske obmorske kraje z Bujami, Umagom, Motovunom in Porečem, od koder bi se naj železnica priključila že obstoječi progi Divača – Pulj.

f) Svojo teorijo Darwin zapiše v svojem najbolj znanem delu *O izvoru vrst*.

g) V nasprotnem primeru Evropo namreč čaka kaos in posledično propad, ki bo sledil priseljevanju »ne Evropejcev«.

h) Od leta 1933 ko je Hitler prevzel oblast do konca druge svetovne vojne t.j. leta 1945, je nacistična Nemčija izvajala kampanjo za /.../.

i) To se posredno navezuje na temo, katero bom obravnaval in na moje raziskovalno vprašanje; ali lahko družbeno dogajanje v času poteka kampanje 'War on Drugs' označimo za moralno paniko?

j) Večinoma gre za usmerjanje razmišljanja o posameznikih ali specifičnih skupinah ljudi, čigar vedenje je deviantno.

k) V večini držav državljani volilno pravico pridobijo, ko dopolnijo 18. ali 21. let.

l) Sprašuje se, zakaj bi tako načelo sploh morali sprejeti, in ali lahko tako načelo racionalno opravičimo.

m) Zato se bom v nadaljevanju najprej osredotočila na teoretični vidik krize /.../ v fazah pred, med in po krizi.

VAJA 2:

a) Tudi predlogi morajo biti pravi. Popravite tiste, ki niso.

Značilnosti poročanja si bomo ogledali na podlagi dveh krajših novinarskih prispevkov iz spletnega portala /.../.

Poleg literature si bomo za poglobljen vpogled /.../ pomagali z raziskavo *Medijske navade gluhih in naglušnih ter slepih in slabovidnih oseb*, ki so jo leta 2017 opravili raziskovalci iz medijske fakultete.

Na primer znotraj ZDA je večina prebivalcev vsejedih.

Prav zaradi tega se znanstveniki danes srečujejo z problematiko etičnosti teh podatkov.

Iz grafa je že na prvi pogled razvidno, da /.../.

b) Ali se spomnite še katerega predloga, ki je večkrat napačen? Napišite ga.

_____